

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης
Ένταξη και Αναπηρία: Εκπαιδευτικές Προσεγγίσεις

Μάθημα 6

Παρέμβαση και ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη διαδικασία της διάγνωσης και αξιολόγησης των παιδιών με αναπηρίες

Διδάσκων: Βασίλης Στρογγυλός

Περιεχόμενο μαθήματος

- Ορισμός παρέμβασης,
- οφέλη,
- φορείς παρέμβασης,
- η διαδικασία της διάγνωσης και
- ο ρόλος του εκπαιδευτικού

Έγκαιρη παρέμβαση

- Η έγκαιρη παρέμβαση αναφέρεται στις υπηρεσίες που παρέχονται σε βρέφη ή νήπια με σωματικές, συναισθηματικές, πνευματικές και κοινωνικές μειονεξίες. Οι υπηρεσίες αυτές αφορούν τη χρήση θεραπευτικών, κοινωνικών και εκπαιδευτικών μέσων, τόσο στα παιδιά όσο και στις οικογένειές τους.
- Όσο πιο έγκαιρα διαπιστωθεί μία διαταραχή στην ανάπτυξη ενός νηπίου, τόσο πιο μεγάλη είναι η πιθανότητα να ωφεληθεί από στρατηγικές παρέμβασης. Η παρέμβαση βοηθά το νήπιο να αναπτύξει μηχανισμούς αναπλήρωσης των αναγκών του. Η παρέμβαση πρέπει να ξεκινά από τη στιγμή της γέννησης ή από το πρώτο έτος, σε περιπτώσεις, για παράδειγμα:
 - Επιπλοκών κατά την εγκυμοσύνη
 - Πρόωρου τοκετού
 - Όταν το νεογέννητο παρουσιάζει υπερευαισθησία στο άγγιγμα,
 - Στερεότυπες κινήσεις
 - Αστάθεια στην κίνηση
 - Ανησυχία κ.λπ.
- Η οικογένεια βρίσκεται στο επίκεντρο της παρέμβασης, αφού οι γονείς επηρεάζουν αποφασιστικά την εξέλιξη του παιδιού
- Η έγκαιρη παρέμβαση δεν αποκαθιστά όλα τα προβλήματα

Οφέλη έγκαιρης παρέμβασης

- Για τα παιδιά
- Για τους γονείς (μαθαίνουν τον τρόπο με τον οποίο θα βοηθήσουν το παιδί τους, ενισχύονται οι θετικές μορφές αλληλεπίδρασης στην οικογένεια κ.α.)
- Για τα αδέρφια (γνωρίζουν καλύτερα το πρόβλημα, μαθαίνουν να μην αισθάνονται παραμελημένα επειδή οι γονείς ασχολούνται περισσότερο με το παιδί που έχει περισσότερη ανάγκη)
- Για τους παιδαγωγούς (έχουν αντιμετωπιστεί κάποια από τα προβλήματα και υπάρχει «διάγνωση» και ενημέρωση)
- Για την κοινωνία (μικρότερη εξάρτηση από παροχές και υπηρεσίες στο μέλλον)

Έγκαιρη παρέμβαση (συνέχεια)

Η Peterson (1987) αναφέρει 8 σημαντικούς λόγους για τους οποίους η παρέμβαση θα πρέπει να ξεκινά όσο γίνεται νωρίτερα:

- Η σπουδαιότητα των πρώτων χρόνων
- Η έννοια των κρίσιμων περιόδων
- Το εύπλαστον της ευφυΐας και των άλλων ανθρώπινων χαρακτηριστικών
- Τα επακόλουθα των διαφόρων μειονεξία
- Η επίδραση του περιβάλλοντος και των πρώτων εμπειριών στην ανάπτυξη
- Τα συμπεράσματα των προγραμμάτων παρέμβασης
- Η βοήθεια προς την οικογένεια των παιδιών με ειδικές ανάγκες
- Τα οικονομικά και κοινωνικά οφέλη από την προσχολική παρέμβαση
(Βλ. Τάφα 1997, σελ 90)

Φορείς έγκαιρης παρέμβασης

- ΚΕΔΔΥ
- Κέντρα ημέρας
- Ιατροπαιδαγωγικές Υπηρεσίες (κυρίως διάγνωση και όχι παρέμβαση)
- Ειδικό νηπιαγωγείο
- Τμήματα Πρώιμης Παρέμβασης (Νόμος 3699/2008)
- Τμήμα ένταξης σε νηπιαγωγείο
- Γενικά νηπιαγωγεία
- Υπηρεσίες υγείας

Βασικά Χαρακτηριστικά της έγκαιρης Παρέμβασης

- Η συμμετοχή των γονέων
- Το πλαίσιο παροχής υπηρεσιών (σχολείο-σπίτι κ.α.)
- Η ηλικία εισόδου του παιδιού στο πρόγραμμα
- Η διάρκεια του προγράμματος
- Η ένταση του προγράμματος

(βλ. Νησιώτου, Βλάχου & Φύσσα, 2010)

Ιατροπαιδαγωγικές Υπηρεσίες

- Αποτελείται από επιστήμονες όπως ιατρός (πχ. ψυχίατρος, ορθοπεδικός), ψυχολόγος, κοινωνικός λειτουργός, λογοπεδικός, ειδικό παιδαγωγό κτλ. και η συγκρότησή της γίνεται με απόφαση του Νομάρχη
- Εποπτεύονται από το Υπουργείο Υγείας και σκοπός τους είναι η διάγνωση και ο καθορισμός των ειδικών αναγκών. Η ιατροπαιδαγωγική ομάδα συντάσσει έκθεση και προτείνει το χώρο εκπαίδευσης του μαθητή
- Λειτουργούν στις μεγάλες πόλεις, αλλά υπάρχουν και κινητές διαγνωστικές ομάδες, οι οποίες προσπαθούν να καλύψουν τις ανάγκες στην επαρχία
- Έχουν κατηγορηθεί για τηλεγραφικές, γενικόλογες και ελλιπείς διαγνώσεις (Βλάχου, Διδασκάλου και Μπέλιου 2004), οι οποίες δε βοηθούν στο σχεδιασμό και την εφαρμογή εκπαιδευτικών παρεμβάσεων
- Υπάρχουν δυσκολίες στη λειτουργία τους λόγω αδυναμίας στελέχωσής τους

Κέντρα Διάγνωσης Διαφοροδιάγνωσης και Υποστήριξης (ΚΕΔΔΥ) 1

- Με το νόμο 2817/2000 θεσμοθετείται στην έδρα κάθε νομού
- Σκοπός των ΚΕΔΔΥ είναι η προσφορά υπηρεσιών διάγνωσης, αξιολόγησης και υποστήριξης των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, αλλά και υποστήριξης, πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης των εκπαιδευτικών, των γονέων και της κοινωνίας
- Τα ΚΕΔΔΥ έχουν τις εξής αρμοδιότητες (Νόμος 2817/2000):
- Η διάγνωση
- Η διαφοροδιάγνωση
- Η αξιολόγηση και αποτύπωση των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών
- Η συστηματική παιδαγωγική παρέμβαση με εξειδικευμένα και κατάλληλα προσαρμοσμένα εκπαιδευτικά εργαλεία και προγράμματα
- Οι αρμοδιότητές τους αφορούν:
- Την αξιολόγηση μαθητών μέχρι 22 ετών
- Την εισήγηση για την εγγραφή, κατάταξη και φοίτηση στην κατάλληλη σχολική μονάδα
- Την παρακολούθηση και αξιολόγηση της εκπαιδευτικής πορείας των μαθητών σε συνεργασία με άλλους φορείς (π.χ. συμβούλους)
- Την εισήγηση για την κατάρτιση προσαρμοσμένων εξατομικευμένων εκπαιδευτικών ή ομαδικών προγραμμάτων
- Την παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης και ενημέρωσης στο διδακτικό προσωπικό
- Τη διοργάνωση προγραμμάτων κατάρτισης και ενημέρωσης για τους γονείς
- Τον καθορισμό του είδους των εκπαιδευτικών βοηθημάτων κι τεχνικών οργάνων (π.χ. πρόσβαση στο χώρο)

Κέντρα Διάγνωσης Διαφοροδιάγνωσης και Υποστήριξης (ΚΕΔΔΥ) 2

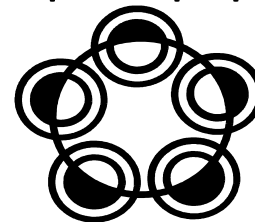
- Την εισήγηση για την αντικατάσταση των γραπτών δοκιμασιών των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες με προφορικές ή άλλης μορφής δοκιμασίες
- Την εισήγηση στις αρμόδιες υπηρεσίες για την ίδρυση, την κατάργηση, την προαγωγή, τον υποβιβασμό, την μετατροπή ή την συγχώνευση των ΣΜΕΑ και των τμημάτων ένταξης
- Τη σύνταξη ετήσιας έκθεσης πεπραγμένων στο ΥΠΕΠΘ (αξιολόγηση)
- Τη σύνταξη εκθέσεων-προτάσεων για παρεμβάσεις που πρέπει να γίνουν στις ΣΜΕΑ, ώστε να μπορούν να δεχτούν και να υποστηρίξουν μαθητές με αναπηρία στο εκπαιδευτικό τους περιβάλλον
- Τη σύνταξη εξατομικευμένων εκθέσεων-προτάσεων για όλους τους μαθητές της αρμοδιότητας του ΚΕΔΔΥ (πχ. τη συμμετοχή του στη διαδικασία της συνεκπαίδευσης)
- Την πρόταση για την εφαρμογή προγραμμάτων πρώιμης παρέμβασης.
- Η διεπιστημονική ομάδα των ΚΕΔΔΥ συνήθως αποτελείται από εκπαιδευτικό, ψυχολόγο, κοινωνικό λειτουργό και επιστήμονες άλλων ειδικοτήτων πχ. Λογοπεδικό, φυσικοθεραπευτή. Προϊστάμενος ορίζεται ένας εκπαιδευτικός ή ένα από τα μέλη του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού.

Διαγνωστική διαδικασία

- Η διάγνωση πρέπει να γίνεται από διεπιστημονική ομάδα και όχι από έναν ειδικό.



- Ο εκπαιδευτικός συμμετέχει ενεργά στη διάγνωση
- Σκοπός της διάγνωσης είναι η περιγραφή και κατανόηση των δυσκολιών αλλά και η εύρεση τρόπων επίλυσης/βελτίωσης τους.
- Διαφορική διάγνωση ≠ Λειτουργική αξιολόγηση
- Σφαιρική θεώρηση των δυσκολιών του μαθητή-Συστημική προσέγγιση




Ο ρόλος του εκπαιδευτικού πριν τη διαδικασία της διάγνωσης 1

- Καινούρια τάξη:
 - Νηπιαγωγείο, 1^η, 2^η, 3^η τάξη- πιθανόν να μην υπάρχει διάγνωση
 - 4^η, 5^η, 6^η τάξη- πιθανόν να υπάρχει διάγνωση
- Πρώτες υποψίες- κάτι δεν πάει καλά
- Προσεκτική παρατήρηση του μαθητή:
 - Καταγραφή ικανοτήτων και αδυναμιών
 - Μαθησιακή επίδοση (σε σχέση με τον εαυτό του αλλά και τα παιδιά της ηλικίας του)
 - Συναισθηματική κατάσταση π.χ. άγχος, φόβος, απομόνωση
 - Σχέση με συμμαθητές π.χ. φίλους, βίαιος, κοινωνικός



Ο ρόλος του εκπαιδευτικού πριν τη διαδικασία της διάγνωσης 2

- Πρώτη επαφή με γονείς:
 - Δεν είμαι επιθετικός, συμβουλευώ και δεν κατακρίνω
 - Εξηγώ στους γονείς ότι χρειαζόμαστε τη συνεργασία τους για να βοηθήσω το παιδί
 - Αναφέρω πρώτα ικανότητες και μετά αδυναμίες
 - Ζητάω πληροφορίες
 - Μιλώ για υποψίες και δεν κάνω διάγνωση π.χ. το παιδί σας έχει νοητική καθυστέρηση 
 - Δίνω λεπτομέρειες και εξηγώ τις αδυναμίες του παιδιού με συγκεκριμένα στοιχεία π.χ. όταν μιλάει μπερδεύει το 'φ' με το 'θ', δυσκολεύεται να διαβάσει λέξεις με συμφωνικά συμπλέγματα
 - Παρέχω στους γονείς πληροφορίες για τα κέντρα διάγνωσης και αξιολόγησης

Η διαδικασία της διάγνωσης

- Η διάγνωση γίνεται στα Κέντρα Διάγνωσης Διαφοροδιάγνωσης και Υποστήριξης (ΚΕΔΔΥ)
- Ο εκπαιδευτικός οφείλει να συνεργαστεί με τα ΚΕΔΔΥ
- Η διάγνωση ολοκληρώνεται με έγγραφη γνωμάτευση
- Η έγγραφη γνωμάτευση:
 - Περιγράφει τις ανάγκες
 - Θέτει μακροπρόθεσμους στόχους
 - Αναφέρει τους ειδικούς επιστήμονες που χρειάζεται το παιδί π.χ. λογοπεδικό, ψυχολόγο
 - Προτείνει το καταλληλότερο πλαίσιο εκπαίδευσης για το παιδί π.χ. ειδικό σχολείο

Τα πιο συχνά λάθη των εκπαιδευτικών που δεν κατανοούν το πρόβλημα του μαθητή

- Φωνάζουν στο μαθητή π.χ. Πότε θα μάθεις να ζωγραφίζεις
- Τον απορρίπτουν
- Θεωρούν ότι το λάθος βρίσκεται στο μαθητή π.χ. Αυτός ο Γιάννης δεν καταλαβαίνει τίποτα
- Τον θεωρούν τεμπέλη
- Του ζητούν να ανταπεξέλθει σε δραστηριότητες που υπερβαίνουν κατά πολύ τις δυνατότητές του
- Του ζητούν να κάνει αυτό που κάνουν και οι άλλοι γιατί έτσι πρέπει
- Δεν δίνουν στους γονείς σαφείς οδηγίες αλλά μιλούν μόνο για το πρόβλημα

Τι κάνω μετά το τέλος της διαφορικής διάγνωσης

- Του δείχνω ότι κατανοώ το πρόβλημα του και δεν τον απορρίπτω
- Προσδοκώ επιτυχία από αυτόν και του το λέω
- Τον ενθαρρύνω ακόμα και για πολύ μικρά κατορθώματα
- Του δίνω παραπάνω χρόνο
- Κατανοώ ότι μπορεί να κουράζεται πιο γρήγορα από τα άλλα παιδιά
- Διαφοροποιώ τη διδασκαλία μου
- Τον αξιολογώ με βάση την πρόοδό του και όχι σε σχέση με άλλους μαθητές- περιγραφική αξιολόγηση

Οργάνωση τάξης

- Πολύ καλή προετοιμασία και σχεδιασμός του μαθήματος με βάση τη μαθησιακή ετοιμότητα των παιδιών. Η σύγχυση του εκπαιδευτικού μέσα στην τάξη δημιουργεί σύγχυση στους μαθητές με ΔΜ
- Ρουτίνες- Μορφοποίηση και συνειδητοποίηση της γνώσης από τους μαθητές
- Κανόνες τάξης- υπευθυνότητες μαθητών (ξεκάθαρες οδηγίες)
- Οργάνωση ανθρώπινου δυναμικού-Συνεργασία με εκπαιδευτικό παράλληλης στήριξης
- Οργάνωση υλικού
- Σχεδιασμός δραστηριοτήτων με βάση τα ενδιαφέροντα του παιδιού
- Προσφέρω επιλογές στον τρόπο διευθέτησης των δραστηριοτήτων
- Χρησιμοποιώ απλουστευμένη γλώσσα
- Εφαρμόζω συγκεκριμένες στρατηγικές για πολύ χρόνο
- Εφαρμόζω αισθητηριακή προσέγγιση του προγράμματος διδασκαλίας

Βιβλιογραφία

- Κορνηλάκη, Α. Ν., Κυπριωτάκη, Μ., και Μανωλίτσης, Γ. (2010). Πρώιμη Παρέμβαση. Διεπιστημονική θεώρηση. Αθήνα: Πεδίο.